

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרמט

ערב שבת-קודש

פרשת ויגש

ח' בטבת ה'תשס"ז



יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ח' בטבת ה'תשס"ז – ט"ו בטבת ה'תשס"ז

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ח' בטבת	הלכות שמיטה ויובל פרק ג-ה.	הלי עירובין פרק ו.	מל"ת רכג. מ"ע קלד. קמא. מל"ת רל. רלא.
ש"ק	ט' בטבת	פרק ו-ח.	פרק ז.	מ"ע קמ. קלו. קלו. מל"ת רכד. רכה. רכו.
א'	י' בטבת	פרק ט-יא.	פרק ח.	מ"ע קלח. מל"ת רכז. מ"ע קלט.
ב'	י"א בטבת	פרק יב-יג. שאלו שלום וגוי. ספר עבודה והוא ספר שמיני. הלכות בית הבחירה.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי שביעת עשור.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קסט. קע. מ"ע קפג. מל"ת רכח. מ"ע כ.
ג'	י"ב בטבת	פרק ב-ד.	פרק ב.	מל"ת עט. פ.
ד'	י"ג בטבת	פרק ה-ז.	פרק ג.	מ"ע כא.
ה'	י"ד בטבת	פרק ח. הלכות כלי המקדש והעובדים בו.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי שביעת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע כב. מל"ת סז. מ"ע לה. מל"ת פג. פד.
ו'	ט"ו בטבת	פרק ג-ה.	פרק ב.	מל"ת פה. פב. מ"ע לד. מל"ת פו.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחה החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה							
ו', ח' בטבת	4:34	5:23	5:45	6:48	9:09	11:42	12:12	4:44.3	5:11
ש"ק, ט' בטבת	4:35	5:23	5:46	6:49	9:10	11:43	12:13	4:45.4	5:12
א', י' בטבת	4:35	5:24	5:46	6:49	9:11	11:43	12:13	4:46.1	5:13
ב', י"א בטבת	4:36	5:24	5:46	6:49	9:11	11:44	12:14	4:46.7	5:13
ג', י"ב בטבת	4:36	5:24	5:47	6:50	9:11	11:45	12:15	4:47.4	5:14
ד', י"ג בטבת	4:36	5:25	5:47	6:50	9:12	11:45	12:15	4:48.2	5:15
ה', י"ד בטבת	4:37	5:25	5:47	6:50	9:12	11:46	12:16	4:48.9	5:15
ו', ט"ו בטבת	4:37	5:25	5:47	6:50	9:12	11:46	12:16	4:49.7	5:16

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש	דה"י	צה"ש
ויגש	4:09	5:25	4:22	5:26	4:12	5:24	4:27	5:28
ויחי	4:14	5:30	4:28	5:31	4:17	5:29	4:32	5:33

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: שניאור זלמן רודרמן • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

"שובה ישראל עד ה' אלוקיך", והכן עצמך לקבל פני משיח!

בדורנו זה, עיקר ההדגשה בתענית דעשרה בטבת היא בעניין ד"סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני-ישראל על-ידי הדגשת מעלת כל-אחד-ואחד • כולל ובמיוחד, חיזוק ועידוד על-ידי האמונה בביאת המשיח וביטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא!" • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שהוא מלשון "עזר וסיוע", כמו "סומך נופלים" - בה בשעה שמדובר אודות המצור על ירושלים, התחלת (שכולל כל ההמשך ד) החורבן והגלות! ויש לומר הביאור בזה:

בפסוק זה (ביחזקאל) - שעיקרו (לא סיפור המאורע, שכבר סופר לפני-זה, במלכים וירמיהו, אלא) כתיבת המאורע לדורות, "כתב לך את שם היום הזה את עצם היום הזה" - נתבאר התוכן (הפנימי) דכללות עניין החורבן והגלות, שאינו (עונש לשם נקמה חסיושלום) אלא כשביל עלייה גדולה יותר, שזהו התוכן ד"סמך... אל ירושלים", מלשון "סומך נופלים" - שיתוסף בירושלים (שרומז גם על בני-ישראל) עילוי גדול יותר ויותר שלא בערך לגבי המעמד ומצב שלפני-זה.

וזהו גם הפירוש ורמז ד"סמך מלך בבל אל ירושלים"⁷ - שגם הפעולה דמלך בבל, נבוכדנאצר הרשע, שעשה מצור על ירושלים ("הביאה במצור ובמצוק"), היא עזר וסיוע ("סומך נופלים") לישראל, כי, מלך בבל [נוסף לכך שמצד עצמו אינו יכול לעשות מאומה כיוון שאינו אלא "כגרזן ביד החוצב"⁸] אינו יכול לעשות מצור על ירושלים.

(7 ובהדגשה יתירה בלשונו של הרמב"ם - "סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק".
(8 ראה סהמ"צ להצ"צ מצוות מילה פ"ג. ד"ה מים רבים

א. "בחודש העשירי בעשור לחודש... סמך מלך בבל אל ירושלים"¹, ובלשון הרמב"ם², "עשירי בטבת שבו סמך מלך בבל נבוכדנאצר הרשע על ירושלים והביאה במצור ובמצוק" - המאורע הראשון שהביא להשתלשלות המאורעות דשאר הצומות הקשורים עם החורבן והגלות (י"ז תמוז - שבו הובקעה העיר, ותשעה באב - שבו נחרב בית-המקדש, וצום גדליה - שבו נהרג גדליה ונכבה גחלת ישראל הנשארת כו'), ולכן יש בו חומר לגבי שאר התעניות, ש"אפילו³ היה חל בשבת לא היו יכולין לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו' בעצם היום הזה"⁴.

וצריך להביין:

למה נאמר בכתוב זה⁵ (והועתק ברמב"ם⁶) "סמך מלך בבל אל ירושלים", "סמך דייקא,

(1 יחזקאל כד, א-ב.

(2 הל' תעניות פ"ה ה"ב.

(3 אבורהם הל' תעניות, הובא בכ"י לטואו"ח סתק"נ.

(4 ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה עמ' 267 ועוד.

(5 דלא כבשאר הכתובים: "בא נבוכדנאצר מלך בבל... על ירושלים" (מ"ב כה, א. ירמיה נבד).

(6 שמכל הפסוקים בחר להביא הפסוק שבו נאמר הלשון "סמך", אף שלא מעתיק לשון הכתוב, כי אם, בשינוי והוספה.



בביאת המשיח וביטחון גמור ש"הנה זה (משיח צדקנו) בא"¹⁶, וההוספה בהכנה לביאתו על-ידי התשובה וקיום התורה ומצוות, ובלשון ההכרזה דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: "לא לתר לתשובה לא לתר לגאולה"¹⁷, "שובה ישראל עד ה' אלוקיך, והכן עצמך ובני ביתך לקבל פני משיח צדקנו הבא בקרב ממש"¹⁸.

ב. ועניין זה (הדגשת מעלתם של ישראל ואהבת הקב"ה אליהם, והאמונה בביאת המשיח) מודגש בכללות ההנהגה דיום התענית (כולל ובמיוחד עשרה בטבת, שהוא הראשון (בסדר המאורעות) לד' התעניות) - בקריאת התורה, בהפטרה ובתפילה:

בקריאת התורה:

ביום התענית קורין בתורה¹⁹ (בשחרית ובמנחה) י"ג מדות הרחמים, שעל זה ביארו ופירשו חז"ל²⁰ "מלמד שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה, אמר לו כל זמן שישראל חוטאים יעשו לפני כסדר הזה²¹ ואני מוחל להם", "ברית כרותה לי"ג מדות (אם יזכירום ישראל בתפילת תעניתם) שאינן חוזרות ריקם, שנאמר²² (בהמשך קריאת התורה דיום התענית) הנה אנוכי כורת ברית".

וסיום וחותם הקריאה: "נגד כל עמך אעשה

ירושלים היא עירו של הקב"ה, "עיר אלוקינו"⁹, "קריית מלך רב"¹⁰, ועיר הבירה של בני-ישראל, "קריית חנה דוד"¹¹, בניו של הקב"ה, ומוכן וגם פשוט, שמלך בכל אינו יכול לפגוע חס-ושלום אפילו בחומת ירושלים, ועל-אחת-כמה-וכמה בירושלים עצמה, ובבית-המקדש. ובהכרח לומר שפעולתו של מלך בכל היא עזר וסיוע לבני-ישראל.

אלא שבימים ההם היה העזר והסיוע באופן שבגלוי ובחיצוניות היה מצור, עד לחורבן וגלות, כדי לתקן החטא וכו', אבל בימינו אלה, שמאז כילה חמתו בבית-המקדש, ולאחרי "מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"¹², ולאחרי כל הגזירות והשמדות רחמנא ליצלן ורחמנא ליצלן שסבלו בני-ישראל באריכות וקושי הגלות האחרון. ובפרט גזירת השואה בדור האחרון, בוודאי נעשה הצירוף והזיכוך בשלימות, "די והותר" - נעשה העניין ד"סמך מלך בכל" אך ורק באופן של טוב הנראה ונגלה לעיני בשר, ובלשון חז"ל¹³ שהקב"ה אומר לישראל "בני אל תתייראו, כל מה שעשית¹⁴ לא עשיתי אלא בשבילכם... הגיע זמן גאולתכם!" וכדורנו זה (ובפרט בשנה זו "הי' תהא שנת נפלאות אראנו") צריכה להיות עיקר ההדגשה בתענית דעשרה בטבת - שעניינו (ככל התעניות) "לעורר הלבבות לפתוח דרכי תשובה"¹⁵ - בהעניין ד"סומך נופלים", לחזק ולעודד את רוחם של בני-ישראל על-ידי הדגשת מעלתו של כל-אחד-ואחד מישראל, ואהבת הקב"ה אליו באיזה מעמד ומצב שהוא, שלכן, מבלי הבט על מעמדו ומצבו עד עתה, יכול וצריך לקיים תורה ומצוות בשלימות, כולל ובמיוחד - החיזוק והעידוד על-ידי האמונה

16 שה"ש ב.ח. וראה שהש"ר עה"פ (פ"ב, ב.ח. (ב)).
 17 אג"ק שלו ח"ה ס"ע שסא ואילך, שעו ואילך, תח ואילך ועוד.
 18 "היום יום" - ט"ו טבת.
 19 נוסף על אמירתן בציבור בתפילה (בשחרית ובמנחה), ככלל יום שאומרים תחנון, ועאכו"כ ביום התענית, שמעלת היחיד היא כמו מעלת הציבור (כמוכן מ"ש בהפטרה "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" שביום התענית הקב"ה "מצוי" ו"קרוב" גם להיחיד, כמו בעשרת ימי תשובה (ר"ה יח.א. וש"ג)). וביתר שאת וביתר עוז בציבור.
 20 ר"ה ז,ב.
 21 ומנהג ישראל שלפני השליח-ציבור (בעל-קורא) מכריזים כל הקהל - כל יחיד ויחיד - י"ג מדה"ר בקול רם, ואח"כ חוזר גם השליח-ציבור.
 22 תשא לד, י.

תשי"ז פ"ד. ובכ"מ.
 9 תהלים מה,ב.
 10 ש,ם,ג.
 11 ישעיה כט,א.
 12 תניא רפ"ז.
 13 יל"ש ישעיה רמז תצט.
 14 כולל גם הפעולה דמלך בכל שאינו אלא כגרזן ביד החוצב בו.
 15 רמב"ם הל' תעניות רפ"ה.



משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות":

דבריו של הקב"ה ("כה אמר ה'") לעורר את ישראל לקיום התורה-ומצות ("שמרו משפט ועשו צדקה") אינם על-ידי איומים רחמנא ליצלן ורחמנא ליצלן של עונש, אלא, "שמרו משפט ועשו צדקה כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להיגלות", כלומר, כיוון שתיכף ומיד באה הגאולה האמיתית והשלימה, צריכים להתכונן אליה על-ידי זה ש"שמרו משפט ועשו צדקה", ולכן, "אשרי אנוש יעשה זאת גו' שומר שבת מחללו ושומר ידו

נפלאות²³ אשר לא נבראו בכל הארץ ובכל הגויים וראה כל העם וגו'²² - נפלאות אראנו".

בהפטורה:

בהתחילת הפטורה דיום התענית נאמר²⁴ "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", שהקב"ה "מצוי" ו"קרוב" לכל-אחד-ואחד מישראל, כולל זה שאומרים לו "יעזוב (לשון עתיד) רשע דרכו גו'²⁵, וביודעו שהקב"ה "מצוי" ו"קרוב" (גם) אליו, אזי יעזוב רשע דרכו גו' וישוב אל ה' וירחמהו כי ירבה לסלוח".

וממשיך בכתוב²⁶ "כי לא מחשבותי מחשבותיכם

דבריו של הקב"ה ("כה אמר ה'") לעורר את ישראל לקיום התורה-ומצות ("שמרו משפט ועשו צדקה") אינם על-ידי איומים רחמנא ליצלן ורחמנא ליצלן

מעשות כל רע²⁹ - שגם הדרך ל"סור מרע" היא על-ידי הדגשת הטוב והחיוב שבדבר, "אשרי אנוש יעשה זאת וגו'".

וסיום הפטורה בעניין הגאולה - "והביאותים אל הר קודשי ומחתים בבית תפילתי עולותיהם וזבחהיהם לרצון על מזבחי³⁰", לא רק באופן ד"ונשלמה פרים שפתינו³¹", אלא גם (ובעיקר) הקרבת הקורבנות כפשוטם, וחזותם: "נאום אד' ה' מקבץ נדחי ישראל עוד אקבץ עליו לנקבציו³², שגם אלה שהם "נדחי ישראל" (ברוחניות) מקבצם הקב"ה, ולא רק בתור חלק מכלל ישראל ("נדחי ישראל"), אלא גם הקיבוץ דכל יחיד ויחיד ("עוד אקבץ עליו לנקבציו³³), וכמו שכתוב³⁴ "ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל".

ובתפילה:

לכל לראש - בתפילה המיוחדת שמוסיפים

ולא דרכיכם דרכי נאום ה'":

אם יבוא בשר ודם ויאמר שצריכים לומר לרשע דברים קשים, לעשות את חשבון העוונות ולהסיק שהעונש על זה הוא כך וכך - אומר הנביא בשמו של הקב"ה "לא מחשבותי מחשבותיכם", "אין שוקלין (חשבון העוונות) אלא בדעתו של א-ל דעות והוא היודע כו", ולא על-פי דעתו ומחשבתו של בשר ודם: "ולא דרכיכם דרכי", דרכיו של הקב"ה, "אב הרחמים", הם "דרכי נועם ודרכי שלום", בסבר פנים יפות, שמחה וטוב לבב²⁷.

והמשך הפטורה - "כה²⁸ אמר ה' שמרו

(23) "פירוש למעלה מן הטעם ודעת, וכמו שאמר דוד ליהונתן נפלאתה אהבתך וגו', כי ע"י יגמה"ר שהמשיך משה רבינו ע"ה נעשה כביכול כריתת ברית והתקשרות להקב"ה עם ישראל לעורר את האהבה, וסלחת כו', שלא יהיו עוונותיכם מבדילין כו' כי חלק ה' עמו" (לקו"ת ניצבים מד, ב).

(24) ישעיהו נה, ו.

(25) שם, ז.

(26) שם, ח.

(27) להעיר מהמשך הפטורה - "כי בשמחה תצאו ובשלום

תובלון" (שם, יב).

(28) שם נו, א.

(29) שם, ב.

(30) שם, ז.

(31) הושע יד, ג.

(32) ישעיהו שם, ח.

(33) ראה שיחת צום גדליה תנש"א זו ס"ד.

(34) שם כז, יב.



נושא עוון ועובר על פשע לשארית נחלתו לא החזיק לעד אפו כי חפץ חסד הוא": "לשארית נחלתו", "אותם שישארו מחבלי המשיח"⁴⁵ (ובסגנון שלעיל: "אוד מוצל מאש") - "אינו עומד על הפשע להשגיח בו לשלם עליו גמול, אלא עובר על הפשע והולך להלאה כאילו לא יראנה"⁴⁵ "אותם שיישארו בכוא הגואל ... אף-על-פי שיהיו חייבים שלא יצאו מהגלות לרוע מעשיהם שעשו, לא יפנה לעד אל מעשיהם, כי חפץ חסד הוא... וחסדו יגבר על חטאיהם כשיגיע זמן הגאולה"⁴⁶.

ועל-אחת-כמה-וכמה לאחרי ש"כלו כל הקיצין", וגם עשו תשובה, הרי בוודאי שתיקף ומיד צריך-להיות קיום בקשת בני-ישראל "פרה אלוקים את ישראל מכל צרותיו"⁴⁷.

ונוסף לזה, גם בהתפילה שמתפללים בכל יום (שכיום התענית, "יום רצון לה"⁴⁸), ניתוסף בה עילוי גדול יותר⁴⁶ - הנה:

תפילת העמידה (עיקר התפילה) היא באופן של סמיכת גאולה לתפילה⁵⁰ (ע"ד העניין ד"סומך נופלים"),

והתחלתה במעלתם של ישראל - החל מההקדמה "אר"⁵¹ שפתי תפתח ופי יגיד תהילתך"⁵², שהקב"ה הוא הפותח שפתי של האדם, ועד "שה"⁵³ מדבר

ביום התענית - אמירת הסליחות (וכן ברכת עננו³⁵), שבהתחלת הסליחות דעשרה בטבת אומרים הפסוקים "כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות"³⁶ "פרה אלוקים את ישראל מכל צרותיו"³⁷, "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו"³⁸.

והביאור בסדר הפסוקים כמו שנקבעו בהסליחות בסדר זה דווקא - שב' הפסוקים "כי עם ה' החסד גו' והוא יפדה את ישראל גו'" אינם נאמרים בסמיכות זה לזה, כסדרם בספר תהילים, אלא מפסיקים ביניהם בפסוק "פרה אלוקים את ישראל מכל צרותיו" - שמבקשים מהקב"ה (ובטוחים שהקב"ה שהוא "שומע תפילה" ימלא הבקשה) שתחילה יפדה את ישראל מ"כל צרותיו"³⁹, ולכל לראש מהצרה הכי גדולה מהגלות, ואחר-כך "והוא"⁴⁰ יפדה את ישראל מכל עוונותיו", היינו, שיגאל את ישראל (אפילו) לפני שיעשו תשובה⁴¹, "גם העוון לא יעכב הגאולה כי הוא יפדה את ישראל מן העוונות"⁴².

ובלשון הכתוב בפסוקי "מי א-ל כמוך"⁴³ (שמכוונים כנגד י"ג מדה"⁴⁴) - "מי א-ל כמוך

35) שבה מבקשים "אל תפן אל רשענו... היה נא קרוב לשוועתנו... טרם נקרא אליך עננו".

36) תהילים קל, ז.

37) שם כה, כב.

38) שם קל, ח.

39) ויש לומר, שזהו גם הפירוש בפסוק "כי עם ה' החסד והרבה עמו פדות" - "הרבה גו' פדות" דייקא, כלומר, פדות מכל הצרות, ולכל לראש מצרת הגלות (דאל"כ אין זה "הרבה גו' פדות") ואח"כ "והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו". כבפנים.

40) "והוא" (לשון נסתר) דייקא, כי, סדר זה (הפדייה מהגלות ואח"כ הפדייה מהעוונות) הוא מצד דעתו ומחשבתו של הקב"ה, ש"לא מחשבותי מחשבותיכם", בהעלם (לשון נסתר) מדעתו ומחשבתו של בשר ודם.

41) ראה איכ"ר בסופו (פ"ה, כא): "אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה, רבש"ע, שלך הוא, השיבנו, אמר להם, שלכם הוא, שנאמר שוכו אלי ואשובה אליכם נאום ה', אמרה לפניו, רבש"ע, שלך הוא, שנאמר שוכנו אלוקי ישענו, לכך נאמר השיבנו ה' אליך ונשובה" (וראה גם מדרש תהילים פה, ושם מסיים: "אלא שנינו כאחד, שנאמר שוכנו אלוקי ישענו").

42) מצו"ד עה"פ.

43) מיכה ז, יח ואילך.

44) זה"ג קלא, ב. סידור אדמוה"ז בסדר תשליך.

45) מצו"ד עה"פ.

46) רד"ק עה"פ.

47) ולאח"ז תהיה גם התשובה בתכלית השלימות - כמרומז בדיוק הלשון "יפדה... עוונותיו", די"ל שרומז גם על פדיית העוונות להוציאם מלעו"ז ולהעלותם לקדושה - "זרונות" ("עוונותיו", ש"עוון" הוא במזיד (יומא לו, ב)) נעשו לו כזכויות" (שם פ, ב). ויתירה מזה: "זכויות" ממש, ועד לסוג נעלה יותר של "זכויות" (ראה דרמ"צ קפוא ואילך. ועוד). "כזכויות" (בכ"ף הדמיון) למעליותא.

48) ישעיהו נח, ה. וראה אגה"ת ספ"ב.

49) ע"ד מארז"ל (זכחים צא, רע"א) "אטו שבת למוספין אהנאי לתמידים לא אהנאי" (בתמיה).

50) ברכות ד, ב.

51) תהילים נא, יז.

52) שהיא חלק מהתפילה - "כיוון דתיקנו רבנן למימר ה' שפתי תפתח כתפילה אריכתא דמיא" (ברכות שם).

53) לקו"ת שה"ש מא, א. ובכ"מ.



"לדוד⁵⁶ אליך ה' נפשי אשא"⁵⁷, ומסיימים בפסוק "פרה אלוקים את ישראל מכל צרותיו", ולאחרי זה מוסיפים הפסוק "והוא יפרה את ישראל מכל עוונותיו"⁵⁸, ובסדר זה דווקא, "פרה אלוקים את ישראל מכל צרותיו", ואחר כך "והוא יפרה את ישראל מכל עוונותיו", כנ"ל.

ג. ויהי-רצון - והוא העיקר - שמהדיבור, התפילה והבקשה על הגאולה נבוא להקיום במעשה בפועל באופן של סמיכת גאולה לתפילה סמיכות ממש ללא הפסק כלל.

(קטעים מהתנועות שבת קודש פרשת ויחי - ועשרה בטבת ייפך לשמחה - ה'תנש"א - מוגה. 'תורת מנחם - התנועות' תנש"א, כרך ב, עמ' 121-126)

בו ממש על-ידי פיו של האדם... (ש)הפה הוא רק הכלי שימושך על ידו ויתגלה (ופי יגיד), "יגיד (הוא לשון המשכה) דיבורו יתברך"⁵⁴.

ולאחרי הקדמה זו מתחילים התפילה ב"אלוקינו ואלוקי אבותינו אלוקי אברהם אלוקי יצחק ואלוקי יעקב", ה"אבות" דכל-אחד-ואחד מישראל, ולכן, ו"מביא גואל לבני בניהם",

וגם בהמשך התפילה מבקשים כמה פעמים על הגאולה - "ברוך אתה ה' גואל ישראל"⁵⁵, "ברוך אתה ה' בונה ירושלים", ברוך אתה ה' מצמיח קרן ישועה, "ברוך אתה ה' המחזיר שכינתו לציון". ולאחרי התפילה אומרים בנפילת אפיים

(54) ולהעיר, שכיוון שבטלה תקנת עזרא שבעל קרי אסור בתפילה עד שיטבול והעמידו הדבר על הדין שמתר להתפלל בלא טבילה (שו"ע אדמוה"ז אר"ח ר"ס פח) - נמצא, שהעניין ד"אד" שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך", "שה' מדבר בו ממש". הוא גם במעמד ומצב שלפני הטהרה, מצד מעלתו של כאו"א מישראל בכל מעמד ומצב שהוא.

(55) לאחרי הבקשה "סלח לנו כו' ברוך אתה ה' חנון הרבה לסלוח". "והרי ספק ברכות להקל משום חשש ברכה לבטלה, אלא אין כאן שום ספק כלל. מאחר שביקשנו סלח לנו מחל לנו, ואילו לא היינו חוזרים וחוטאים היינו נגאלין מיד. כמו שאנו מברכים בא"י גואל ישראל" (אגה"ת פי"א).

(56) תהילים מזמור כה.

(57) זח"ב רכב. אבודרהם. סידור האריז"ל. ועוד.

(58) ראה שער-הכולל פי"א ס"ח: "בסידור האריז"ל זלקווא לא נמצא זה הפסוק בסיום נפ"א. ואדמו"ר הוסיפו* מטעם המבואר בפע"ח שער נפ"א פ"ב".

(* להעיר, שהוספת פסוק זה בסיום נפ"א נמצא גם בסידור בית-תפילה 1010 דברי הימים להר' משה זכות - אמסטרדם תע"ב.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

נקודת כל העניינים - "ודוד עבדי נשיא להם לעולם!"

העובדה שמשיח לא בא היא באשמתך!

הגם שכל אחד ואחד מישראל יודע שעל-ידי הירידה בגלות יהיה "ועבדי דוד נשיא להם" - מכל-מקום הרי ידוע הפתגם שרוצים שיהיה הכול במזומן, שיהיה "דאלאי גלות" ויבוא "משיח נאו", ובינתיים אין רואים זה בגלוי במזומן.

אך העניין יובן על-פי מאמר אדמו"ר הזקן הידוע (שכבר נדפס), שאפילו אם צדיק אחד עושה תשובה מיד משיח בא, והרי אדמו"ר הזקן אינו נותן בזה שום הגבלות, וכל אחד ואחד מישראל יכול להיות צדיק תיכף ומיד, אם-כן, העובדה שמשיח לא בא, היא באשמתך, ואם כן זהו עניין המעות במזומן, כפשטות העניין. וכשאומרים שרוצים לראות המזומנים בכיס, הרי אין הכוונה שרוצים שיהיה בכיסו הלחם והמאכל שקונה על-ידי המעות, אלא שיהיו מעות מזומנים שיוכל לקנות בהם דבר מאכל, ואחר-כך קונה בהם לחם ונוטל ידיו ומברך ורק אחר-כך אוכלו, ועל-דרך זה הוא בענייננו, שיש בכיסו וכידו וכיכולתו של כל אחד ואחד להיות צדיק ולעשות תשובה, ועל-ידי זה לקבל מיד את הגאולה, ואין צריך לזה שום עבודות, אלא הרי זה ברגעא חדא ממש... ואין צריך אלא טירחא קטנה לקחת את המזומן ולהביא על ידו את הגאולה וכו'.

וזהו תוכן נקודת כל העניינים ונקודת כל הנקודות, דנקודת כל העניינים היא שיהיה ודוד עבדי נשיא להם לעולם, ונקודת כל הנקודות היא שעניין זה יהיה בפועל ממש ובקרוב ממש, בעגלא דידן.

(כאמר ד"ה "ויגש", שבת-קודש פרשת ויגש, ט' בטבת תשמ"ו. 'תורת-מנחם - התוועדות' תשמ"ו, כרך ב, עמ' 254)

העולם תובע שכל יהודי יעמוד במצב של גאולה

דובר ועוררו כמה פעמים לאחרונה - שלפי הודעת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, סיימו את כל ההכנות לגאולה, ועתה יש רק "להמשיך" את הגאולה בפועל לגשמיות וחומריות העולם (חומריות הנהפכת לגשמיות), בגלוי לעיני בשר.

... היום צריך רק לפקוח את העיניים ואזי יראו איך שכל העולם תובע שכל יהודי כבר יעמוד במעמד ומצב של גאולה האמיתית והשלימה.

ויש לומר, שזוה גופא הטעם מדוע רואים כיום שבני-ישראל יכולים לעמוד בענייני היהדות בכל התוקף וזקיפות הקומה ("בעה"ב/שקייט") גם על אומות העולם - ואין הדבר תלוי אלא ברצונם - שכן היות שעומדים תיכף לפני הגאולה, שאז יתגלה בפועל איך "ועבדי דוד נשיא להם לעולם", "וידעו הגויים כי אני ה'" - משום כך משתקף הדבר בפועל במצב דורנו, כהכנה המובילה מיד לגאולה האמיתית והשלימה על-ידי משיח צדקנו.

ולהוסיף שזה מרומז גם ב"ויגש אליו יהודה", שבד-בבד עם הסיוע של תוקף העבודה של יוסף שבדורנו - כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, ישנו גם ה"ויגש אליו יהודה", משיח שיבוא בקרוב ממש, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם", המגיע בסיוע ונתינת כוח של יוסף (שבדורנו), "כמוך כפרעה", (פרעה דקדושה) ד"אתפרעו ואתגליין מיניה כל נהורין".

(שבת-קודש פרשת ויגש, ז' בטבת תשנ"ב. ספר-השיחות תשנ"ב, כרך א, עמ' 25)

"שיפעל בי ובהשומעים"

"תכלית ההתוועדות היא שתביא הוספה בלימוד התורה ובקיום המצוות", אמר הרבי • "אי-אפשר לדברי אלוקים חיים שלא יפעלו פעולתם, ובפרט כשמדובר בבעלי תורה", כותב הרבי לחסיד שארגן התוועדות והתאונן שאינו רואה את השפעתן המעשית • "שתהיה הנהגת המתוועדים בדרכי נועם ודרכי שלום, ולא רק בפנימיות אלא אפילו בחיצוניות" • שביבים על התוועדות חסידית

תכלית ההתוועדות היא שתביא הוספה בלימוד התורה ובקיום המצוות, וההוספה תתחיל בסמיכות להתוועדות.

כיוצא בזה אמר הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת ויצא תשמ"ז (תורת-מנחם - התוועדות) 'תשמ"ז, כרך א, עמ' 576):

תכליתה של ההתוועדות - כדי ש"איש את אחיו יעזורו", יחזקו ויעודדו כו', בכל ענייני יהדות תורה ומצוותיה, עד ל"מעיינות" דתורת החסידות - הן בנוגע לעצמם והן בנוגע להפצה חוצה.

"בלתי אם נועדו"

וכך מתבטא הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת תולדות תשמ"ה (תורת-מנחם - התוועדות) 'תשמ"ה, כרך ב, עמ' 747):

אמנם, יש ליכור שיעקר עניין ההתוועדות הוא - בלשון הכתוב "הילכו שניים יחדיו בלתי אם נועדו", והכוונה בזה היא - כדי להוסיף בעניין ד"ונועדתי לך שם", על-ידי לימוד התורה וקיום המצוות, ומה

בלוח היום-יום, בתאריך י"ט בכסלו, נאמר: "יום התוועדות וקבלת החלטות טובות בקביעות עתים לתורה הנגלית ודא"ח ברבים, וחיזוק דרכי החסידים באהבת רעים".

ההתוועדות היא חלק בלתי נפרד מדרך החסידות בכלל ומדרכם של חסידיו חב"ד בפרט. רשימתנו זו תאפשר לנו להעיקף מבט על מהותה של ההתוועדות החסידית ותכלית כוונתה, לאור דברי הרבי.

תכלית הכול - פועל ממש

בהתוועדות בשנת תשי"ג (תורת-מנחם - התוועדות) 'תשמ"ט, עמ' 67), אמר הרבי:

לאחרי כל העילויים של התוועדות בכלל, ובפרט התוועדות חסידיות... יש לזכור שתכלית הכול היא - פועל ממש, בלימוד התורה וקיום המצוות.

ברוח הדברים התבטא בהתוועדות מוצאי שבת-קודש פרשת בשלח י"א שבט תשח"י (תורת-מנחם - התוועדות) 'תשמ"ב, כרך כב, עמ' 64):



הרבי. בי"ז במרחשוון תשי"ח (איגרות קודש, כרך טז, עמ' עד)

כותב הרבי:

"במ[ה] ש[כותב] שקשה לו להשתתף בהתוועדות חסידותיות כיוון שאין לו חוש בניגון, הוא על-דרך מאמר רז"ל מי שאכל שום וכו' יאכל שום וכו', נוסף על שלילת המסקנא שלו מהנ"ל "שאינ משפיע עליו כלום", כי אי-אפשר הדבר, שהרי האדם בכלל מושפע הוא וביחוד בעת רצון, וכידוע הפתקא דמן שמיא נחית בגודל העניין שפועלת ההתוועדות.

במכתב נוסף מאותו חורף כותב הרבי (שם עמ' קס) להרה"ר שלמה קופצ'יק מקריית-אטא:

ואשרי חלקו שמארגן התוועדות, ומה שכותב שלא תמיד רואה התוצאות בזה והפירות וכו' - הרי בזמן ההתוועדות עצמה בוודאי שמדברים דברי תורה והתעוררות, והרי אי-אפשר לד[בר] א[לוקים] ח[יים] שלא יפעלו פעולתם, ומפורסמת הודעת רבותינו נשיא[י]נו הק[דושים] שהנשמה שומעת אפילו הנוגע לאיש פשוט בתכלית... ובפרט בנידון דידן שהמדובר בבעלי תורה וכו'.

והרבי מסיים בתביעה:

בטחוני חזק שגם להתוועדות די"ט כסלו עשה כל התלוי בה לסידורה כראוי, ומ[ה] ש[כותב] שאינו מרגיש בעצמו די כוחות וכו', הרי כבר הורנו רז"ל בתורתינו הקדושה תורת חיים שנצחית היא... שתבעו ממנו רק לתת ידו, ומן השמים סייעוהו לעלות אבן לירושלים... וגודל זכות התעסקותו בהנ"ל וכיוצא בזה, שהוא וכל בני ביתו שי' יצליחו בכל ענייניהם.

בדרכי נועם – גם בחיצוניות

"פעם היה סדר בהתוועדות של חסידים, שלפנות בוקר היו פושטים את הבגדים העליונים (די זופיצעס'), ויוצאים בריקוד ללא הבגד העליון" - סיפר הרבי בהתוועדות שבת-קודש פרשת צו, שושן-פורים, ה'תשי"ד (תורת-מנחם - התוועדויות', כרך יא, עמ' 147).

בט"ז בשבט תשט"ז (איגרות קודש, כרך י, עמ' שכד) כותב הרבי איגרת מפורטת הנחתמת בקטע הבא:

שצריך להיות עניין של לגימה - הרי זה להוריד את ה"סירכא" כו', ובפשטות - כאשר מוכרחים לפעמים לומר דבר שאינו באופן של נועם בתכלית השלימות (בשביל טובת הזולת, שהדברים יפעלו עליו), אזי יוכל לתרץ שאמר כן מפני שלקח מעט משקה...

"גדולה לגימה שמקרבת"

"הכוונה בהתוועדות" - כותב הרבי בח"י באלול תשט"ו (איגרות קודש, כרך יא, עמ' תא) - "בכדי להתעורר לתורה ומצוות מתוך חיות ושמחה ומרירות יחדיו, אלא שרואים במוחש האמור בדברי רבותינו ז"ל, גדולה לגימה שמקרבת (אף שנוזקים לזהירות בזה, כמוכן). והוא מוכן גם-כן, ומה במידת פורעניות גזרו רז"ל על יינם משום שסוף-סוף יקבל אמונתו (שבת יז, ב), על-אחת-כמה-יוכמה במידה טובה".

הדברים נכתבו בתגובה לתלמיד מקורב לחב"ד שלמד בישיבה לא-חסידית, והרבי ציין בסיום המכתב שעל הנמען להסביר ברוח טובה את הרעיון לחבריו ואז יתקבלו אצלם הדברים:

אחדים מחבריו בני ישיבתו שואלים על-דבר הנ"ל - ואם יודיע תוכן הנ"ל באופן המתאים לא יתקשו הם באותם העניינים עצמם.

שלא יישאר ב'רצון המוחלט'

ככאב לב דיבר הרבי בהתוועדות ליל שמחת-תורה תשי"ז (תורת-מנחם - התוועדויות', כרך חי, עמ' 85):

מהי הפעולה של כל העבודה דחודש אלול ותשרי עד שמחת-תורה, בשעה שאין זה שייך לפועל?!... אמנם מתעוררים בשעת ההתוועדות, אבל ההחלטה נשאת ב"רצון המוחלט", ולאחרי ההתוועדות נשאר הכל כמו קודם...

"אי-אפשר הדבר"...

האם ייתכן שהתוועדות לא תפעל כלל על המשתתף בה? לשאלה זו מצינו התייחסות בכמה ממכתבי

בקשת הרבי הרש"ב בפדיון־נפש

בחדש תשרי תשי"ז שהה המשפיע המפורסם הרה"ח ר' ניסן נמינוב, משיבת תומכי־תמימים בכרינאה שבצרפת, בחצר הרבי. אחרי שובו לצרפת דיווח לרבי "מאשר מצא הכול בסדר הן בכלל והן בפרט". הרבי הודה לו ("תשואת־חן על הפריסת־שלום הכללי") והוסיף:

ויהי רצון אשר הדברים שנדברו בעת ההתועדות אודותם כותב, יפעלו פעולתם על השומעים ועל המדברים, ועל־דרך הסיפור של כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר ראה פ"ג מאביו כ"ק אדמו"ר - מוהרש"ב - כהכנה לאמירת מאמר, וז[ה] [לשונן] הק[דוש] שיפעול בי ובהשומעים. וכבר מילתי אמורה כמה פעמים בהתועדות, אשר אף שלכאורה זהו פ"ג של נשיא ישראל [=וממילא] צריך־עיון אם הנהגה זו נוגע גם לאחרים, אבל כיוון שנודעו הדברים ברבים - בוודאי גם לאלו ששמעו, נוגע העניין, ובנידון דידן הרי אדרבה קל־וחומר, אם הנ"ל כתב פ"ג כאלו - על־אחת־כמה־וכמה אנשים כערכנו.

הרבי מבקש קלטת מהתועדות בפריז

"בוודאי ידוע לו שישנם עתה מכונת קליטה, וכמדומה שבהיותו כאן [=בניו־יורק] ראה אותם" - כותב הרבי לאיש הלשכה האירופית, הרה"ח הרב רפאל וילשאנסקי בשנת תשט"ז (איגרות־קודש, כרך יב, עמ' רצב). והרבי מסביר:

ונהגו אנ"ש בזמן האחרון, להקליט את ההתועדות ולשלוח לכאן העתקה אחת - וכמובן להשאיר גם אצלם העתקה בכדי לנצלה בהזדמנויות שונות לחידוש (אֶפְרַיִם) התעוררות וכו' שעמדו בה בעת ההתועדות.

גורלו של בקבוק משקה

בשמחת־תורה תשכ"א עבר הרה"ח ר' דובער בוימגרטרן ז"ל, בעת שהרבי חילק בקבוקי משקה. הרבי שאל אותו: "לאן?", כלומר בעבור איזה מקום הוא נוטל, והרד"ב השיב: "עבור בואנוס־אירס".

ובקשתי שיעשו מצידם ככל יכולתם להשפיע על כל המשתתפים בהתועדות שתהיה הנהגת המתועדים בדרכי נועם ודרכי שלום, ולא רק בפנימיות שלא נחשדו על כך אלא אפילו בחיצוניות ובדיבוריהם שמן השפה ולחוץ, ומובטחני שימלאו בקשתי זו אליבא דנפשיה.

להיזהר בדיבורים ובמעשים

קודם לכן כותב הרבי:

ואחת הכוונות בזה [=התועדות חסידיות] היתה להמשיך גם את אלו הנמצאים לעת־עתה מחוצה להדרכות החסידות והנהגותיה, ואחר־כך גם ללימוד באותיות המתאימות לפי מצבם לעת־עתה ולא באותיות דשפיץ חב"ד שעלולים לדחותם ולא לקרבם ולהמשיכם, ולא רק בנוגע לאופן הדיבור כן הוא אלא גם ואדרבה על־אחת־כמה־וכמה בהנוגע להנהגה בעניינים של מעשה ...

והרבי מסכם:

בימינו אלה, שמביטים על החסידים, ובפרט חסידי ליובאוויטש בשבע עיניים, צריך כל אחד ואחד ואפילו אלה הצעירים מ[גיל] שישים או חמישים שנה להתנהג באופן כזה שהנהגתו תקרב גם את אלו הנמצאים חוצה ולא להיפך.

להאיר, לא לשרוף!

שיחה שלימה הקדיש הרבי לעניין זה בהתועדות שמחת בית־השואבה תשח"י. הנה תוכן הדברים:

במשנה מסופר ש"חסידים ואנשי מעשה מרקדין לפנייהם באבוקות של אור שבידיהם". אמירת דברי מוסר כדי להשפיע על הזולת צריכה להיות בזהירות יתרה, ולא כדי למלא את רצונו של אומר דברי המוסר (שאז אינם פועלים פעולתם, ואדרבה). ה'היתר' לומר דברי מוסר הוא על יסוד שיחת כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ שיש לשאול אצל החולה (דהיינו הוא עצמו) דווקא - שוברו בצידו, כי בשיחה שם נתבאר שעניין זה צריך להיות באהבה וחיבה דווקא, ולא באופן שלכל לראש פוגע בזולת, ואז מורד אם יש לו אהבת ישראל במידה מספקת; וזהו הדיק "אבוקות של אור" המאיר; ולא "אש" השרוף! ...

קצת בי' שבט ובשבת שלאחריו אבל נשאר אצלי בקבוק וחצי".

והרבי הגיב:

"היין שלא חילקוהו עדיין - לחלקו בימי הפורים וכיוצא] בזה] [עול] כול] פנים] לפני חג] הפסח] כמובן)".

ב'שליחות' אין חופשות!...

לסיום, הנה השלמה לרשימותינו ב'התקשרות', גיליונות תרמ"א-ב:

בהמשך לשתי הרשימות על התלמידים השלוחים, כותב לנו הרה"ח הרב לוי-יצחק רסקין מו"צ דקהילת חב"ד בלונדון:

(א) מן הרשום ביומן שלי, כ"ט טבת תשמ"א (כפי ששמענו אז מפי הרה"ח הרב חיים הכהן גוטניק ע"ה):

איך בין טאָקע דער משלח און זיי זיינען מיינער שלוחים, אָבער זיי זיינען געשיקט געוואָרן פון איין הנהלה צו אַן אַנדערע הנהלה, און זיי - די הנהלות - זיינען פאַראַנטוואָרטליך צו מיר. [=הנני אכן ה"משלח" והם הינם שלוחיי, אולם הם נשלחו מהנהלה אחת להנהלה אחרת, והן - ההנהלות - כפופות לי].

הרקע לכך היה שאחד מהתלמידים השלוחים שיחי' לא היה מוכן לקבל את מרות הנהלת הישיבה המקומית.

(ב) בתקופת שליחותנו במלבורן - אדר תש"מ כסלו תשמ"ב - זירזו אותנו (מפי הרה"ג הנ"ל) שגם בעת בין הזמנים, כאשר אין אנו עסוקים בפעולות וכו', שנשב בהזאל של הישיבה, ומכמה סיבות: (1) כשבחורים הלומדים בישיבות אחרות חוזרים הביתה, ידעו שהישיבה היא ה'מקום תורה'. (2) כשם שהמשלח אינו נוטל חופשה, כך גם השלוחים שלו אינם נוטלים חופשה.

באותן שנים עדיין לא התגורר בקביעות בארגנטינה, והיה נוסע לשם מפעם לפעם. מסבב הסיבות סיבב שלא היה יכול לנסוע מפני סיבות שלא היו תלויות בו.

בפורים תשכ"א השמיע הרבי שיחה נוקבת בדבר היציאה ל"שליחות", והוא כתב לרבי: "מצירי הנני מוכן ומזומן לנסוע כמו שאמר כ"ק אד"ש בהתוועדות פורים". בינתיים ארכו הימים ובכ"ד באדר תשכ"א הוא הכניס פתק לרבי:

"ואנא יואיל כ"ק אד"ש להורני מה לעשות עם הבקבוק הזה, האם מותר למוכרה על חג הפסח ולהשתמש בה אחר-כך כשאסע בשעה טובה ומוצלחת, או לשלחה בירי... שי' או מישוהו אחר".

את המילה למוכרה הקיף הרבי בעיגול, וליד הקטע כתב: "מופרך לגמרי", ומתח קו תחת המילים "או מישוהו אחר".

יומיים לאחר-מכן הכניס הלה פתקה נוספת ובה שאל: "כ"ק אד"ש לא ענה לי מה לעשות עם הבקבוק משקה האם למסרה בידי ר' ... לשם, או להשתמש בזה כאן בחודש ניסן, ביום ב' ניסן או י"א ניסן הבעל"ט, ואנא שיורני בזה".

הרב הקיף את המילים "הבקבוק משקה" וכתב לצד הקטע: "סוף דבר".

"לחלקו בימי הפורים"

ובאותו עניין:

בשנת תשכ"ט (בא' דראש-חודש אדר) כתב שוב הרב בוימגרטן לרבי על פלוני שקיבל מהרבי יין בשבת-קודש מברכים האחרון ולא זכה לשמוע או להבין מה יעשה עם היין, וקצת חילק בין המסובים והשאר נשאר אצלו; ושואל מה לעשות עם השאר (לאחרי שחלק ישלח למשפחות אנ"ש לארגנטינה). "ומדי דברי הנה נשאר אצלי גם-כן בקבוק וחצי משקה שהעמרת בי' שבט, חילקתי

פרשת ויגש

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני... ואל יחר אפך בעבדך (מד, יח)

"יוסף" - מסמל לימוד תורה, "תלמוד".

"יהודה" - מסמל קיום מצוות, "מעשה".

"ויגש אליו יהודה" - יהודה ("מעשה") ניגש אל יוסף ("תלמוד") כדי לקבל ממנו השפעה, שהרי תלמוד נעלה ממעשה, כמאמר רז"ל (קידושין מ) "גדול תלמוד, שמביא לידי מעשה".
"ויאמר בי אדוני" - תומשך בי השפעתו של יוסף.

אולם רק עתה (בזמן עבודת הבירורים) תלמוד גדול; אבל לעתיד-לבוא, בזמן ביאת המשיח (גמר ושלימות עבודת הבירורים) תתגלה מעלת המעשה ויהיה מעשה גדול - בבחינת "סוף מעשה במחשבה תחילה".
 לכן לעתיד-לבוא מלך המשיח יהיה משבט יהודה דווקא, לא משבט יוסף.

(ספר־המאמרים תרצ"ט, עמ' 191)

* * *

"ויגש אליו יהודה" - כשיהודי ניגש אל "יוסף הצדיק" שבדורו לקבל ברכתו, **"ויאמר בי אדוני"** - תחילה הוא מבקש שתיכנס בו השפעתו הרוחנית של הצדיק, דבר המביא לידי קירוב וייחוד מסויים בינו לבין הצדיק. רק לאחר מכן, **"ידבר נא עבדך דבר"** - הוא מבקש ברכה לעצמו בענייניו הפרטיים. אולם גם לאחר התקרבות זו עדיין הוא מרגיש את מיעוט ערכו לגבי הצדיק. לכן הוא ממשיך, **"ואל יחר אפך בעבדך"** - על שהוא מבזבז זמנו של הצדיק ומטרידו בענייניו הפרטיים שהם בבחינת חסרי ערך לגבי הצדיק, **"כי כמוך כפרעה"** - "פרעה" רומז למידת מלכותו יתברך (ראה זוהר חלק ב' לד), וצדיקים דומים לבוראם; כשם שהקב"ה הוא תכלית הטוב והחסד והוא סובל את כל בריותיו, כן גם הצדיק.

(מהתוועדות שבת־קודש פרשת ויגש תשי"א. תורת מנחם התוועדויות כרך ב, חלק ראשון עמ' 161)

* * *

כשניגש יהודה אל יוסף היה מוכן למלחמה, כנאמר במדרש (רבה) כאן - "ר' יהודה אומר הגשה למלחמה, כמה דאת אמר וייגש יואב והעם אשר עמו למלחמה".
 יהודה היה מוכן לסכן את עצמו במלחמה כדי להציל ילד יהודי אחד, אשר הוא היה אחראי לשלמו - "כי עבדך ערב את הנער" (פסוק לב).
 ללמדך: הורים, שהם האחראים לחינוכו של כל אחד ואחד מילדיהם, חייבים למסור את נפשם בעבור ילדיהם, כדי שהם יקבלו חינוך יהודי טהור.

(ליקוטי־שיחות, כרך א, עמ' 95-94)

וינשק לכל אחיו ויבך אלהם ואחרי כן דברו אחיו אתו (מה, טו)

בזוהר (על הפסוק) נאמר, שנצנצה ביוסף רוח־הקודש והוא בכה על גלות עשרת השבטים (זהו ש"עלהם" חסר י' כתיב, לרמז על גלות עשרת השבטים), אך אחיו לא בכו, כי לא זכו להשראת רוח־הקודש.



אמנם השכינה הייתה צריכה לשרות על האחים, אך היא לא שרתה מפני שמכרו את יוסף, ועל-ידי כך גרמו שנסתלקה שכינה מיעקב אביהם (ראה פירוש רש"י בפסוק כז); לכן נענשו, מידה כנגד מידה, ולא שרתה עליהם רוח-הקודש גם כשכבר נתודע אליהם יוסף.

(ליקוטי לוי-יצחק, כרך א, עמ' קצה-קצו)

עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים ועשר אתונות נושאות בר ולחם ומזון לאביו לדרך (מה, כג)

מטוב מצרים: מצינו בגמרא ששלח לו יין ישן, שדעת זקנים נוחה הימנו... (רש"י)

מנין ששלח לו יין?

"חמר" פירושו יין, כדכתיב (דברים לב), "ודם ענב תשתה חמר", ותירגם התלמוד הירושלמי - "מן הרא יהוון שתיין כוס דחמר". וכן נאמר (תהילים עה), "ויין חמר מלא מסך", ופירש רש"י - "יין חזק". ובלשון הגמרא - "חמרא" הוא גם חמור וגם יין. וכיוון ש"חמרים" כאן חסר כתיב (בלי "ו"), רומז לנו הכתוב ששלח (נוסף על החמורים) גם יין ישן הנקרא "חמר".

(אור-התורה בראשית, כרך ה, עמ' 1976)

* * *

מצרים נמשלו לחמור, ככתוב (יחזקאל כג) "אשר בשר חמורים בשרם", וישראל נמשלו לגפן, ככתוב (תהילים פ) "גפן ממצרים תסיע". בזה ששלח יוסף חמורים טעונים יין הוא רמז לאביו שמצרים בטלים לישראל, ויוכלו "לבררם", ככתוב (שמות יב) "וינצלו את מצרים".

(אור-התורה בראשית, כרך ה, עמ' 1976)

* * *

המפרשים כתבו, שהיין ששלח יוסף לאביו רומז ל"יינה של תורה", שזכו לו ישראל על-ידי גלות מצרים. לפי זה יש להוסיף, שהחמורים אשר נשאו את היין רומזים שאדם חייב לקבל על עצמו עול תורה כחמור למשא, כנאמר (בראשית מט), "יששכר חמור גרם", ופירש רש"י, "סובל עול תורה כחמור חזק שמטעינין אותו משא כבד". זהו מה שנאמר (שם), "אוסרי לגפן עירה" - כדי לזכות ל"יינה של תורה" צריך אדם להיות כחמור למשא.

(אור-התורה, כרך ה, דף תקפ"ט)

* * *

היין ששלח יוסף יש בו רמז לארבע הכוסות של חג הפסח, וג' הלשונות "בר ולחם ומזון" רומזים לג' מצות שעורכים בליל ה"סדר". יוסף רמז לאביו שבסופו של דבר יצאו בני-ישראל ממצרים ויחגגו את חג-הפסח במצה ויין.

(ליקוטי לוי-יצחק לזוהר, כרך ב, עמ' י"א)

קדיש על בן / כיסא של אליהו / נשיאת כפיים

האם האב אומר קדיש על בנו

אודות השאלה אם האב שאין לו הורים יאמר קדיש על בנו שנפטר רח"ל בלא בנים (שנידונה ב'התקשרות' גיליון תרמד):

הנה שיחה בפי הבריות שאין האב אומר קדיש כלל על בנו שנפטר. אכן מצאתי בשו"ת חלק לוי (להגאון רבי מנחם פאללק אב"ד סערענטשן) סי' קל"ג שכתב וז"ל: הנה ראיתי נוהגין שאב שמת לו בן ל"ע האב יאמר אחריו קדיש, כשעושה מניין בביתו בתוך השבעה אם רשאי לעבור לפני התיבה עיי"ש. מוכח שהמנהג שהאב אומר קדיש.

וכן ידעתי שכן דעת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זי"ע, וכן ידעתי שהרה"ק בעל אהבת ישראל מוויז'ניץ זי"ע אמר קדיש על אחד מבניו שנפטר בחייו, ואילו הרה"ק רבי יעקב יוסף מסקווירא זי"ע לא אמר קדיש על בתו שנפטרה שלא הניחה אחריה זרע של קיימא.

וראה בשו"ת חזון נחום סי' ק"כ שאם שוכר לאחר לומר קדיש במקומו חשיב כאילו הוא בעצמו אומר קדיש, וכ"כ בשו"ת יד יצחק ח"ב סי' ע"ה וע"ו עיי"ש. ולמעשה אם האב מרגיש שקשה לו לומר קדיש מחמת גודל הצער ל"ע, ישכור שליח שיאמר קדיש בשביל בנו. ואם יש לו כוח, יאמר האב.

והשי"ת יעזור שלא יצטרכו שאלות כאלה ובמהרה בימינו נזכה להבטחת הנביא "הקיצו ורננו שוכני עפר".

הרב גבריאל ציננער, מחבר ספר נטעי גבריאל, ברוקלין ניו-יורק

כיסא של אליהו ו'קדיש' על-ידי האב

זה עתה ראיתי את חוברת 'התקשרות' לפרשת תולדות שנה זו, ובו מאמר על-דבר כיסא אליהו (גיליון תרמ"ד עמ' 13). אבקש להעיר:

א. לפלא שלא הובא הגדפס בספר-השיחות 'תורת שלום' עמ' 78 ואילך על-דבר ברית-המילה של כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, מרשימת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע ששמע זאת מאביו הרבי נ"ע, ושם (עמ' 79 טור א): "וכ"ק אדמו"ר - ה'צמח צדק' - היה צריך להיות סנדק, וישב על כיסא אליהו".

הרי מפורש שהיה רק כיסא אחד¹, וזה מתאים לדברי הרבי במכתבו שהובאו שם, שקרוב לוודאי שכשהיה נוכח בברית מילה שהיה כ"ק מו"ח אדמו"ר סנדק בווארשה לא היה אלא כיסא אחד.

ב. בנוגע לקדיש על בן (שם, עמ' 15) - כותב ששמע בשם הרה"ג הרה"ח ר' יעקב לנדא ע"ה שנוהגים

הערות המערכת:

1 לא ברור מה הראיה משם - הרי זה ממש כמו שאומרים בנוסח הברית מילה "זה כסא של אליהו הנביא" והכוונה (להנהגים בשני כסאות) לשני הכיסאות המכוסים יחד, שנעשו כמו כסא אחד.



שאינן האב אומר קדיש על בנו.

כך שמעתי מפי הרה"ג הרה"ח וכו' הרב זלמן שמעון דבורקין ע"ה, שהאב - אפילו אם אין לו הורים, אינו אומר קדיש על בנו, אלא מי שהוא אחר². וכן הורה במקרים כאלה - היל"ת - ומסיימים בטוב.

הרב יהודה לייב גרונר, ברקלין, נ.י.

תיקון טעות - נשיאת כפיים³

בדיון בעניין נשיאת כפיים באה"ק בכל יום (שנדפס ב'התקשרות' גיליונות תרי"ד-תרכ"ה) בגיליון תרכ"ג עמ' 18 ס"ג, נאמר: "ואף היה מענה ביחידות להרה"ג הרה"ח ר' יעקב שי' הכהן כ"ץ, ראש ישיבת תומכי-תמימים בכפר-חב"ד, לשאת כפיים בכל יום, כפי שנהג אביו ז"ל". הדברים נמסרו לנו על-ידי בן משפחה, אבל בעל המעשה בעצמו מכחיש זאת לחלוטין: לא שאל ולא נענה כלל בקשר להנהגתו.

ומעשה שהיה כך היה: בהיותו בבית חיינו בחדר תשרי תשכ"ד, קיבל מכתב אקספרס מישיבת 'תורת אמת' בירושלים ת"ו, שביקשו ממנו לשאול את הרבי כיצד לנהוג בנשיאת כפיים בתפילת נעילה ביום הכיפורים כשמתפללים לפני השקיעה, כי היו בזה ויכוחים רבים שם במשך השנים. השאלה היתה, האם האמור במנהגים שב'מחזור-השלם'⁴ "אין נשיאות כפיים, אפילו עוד היום גדול" הוא רק לבני חו"ל⁵, אבל בני ארץ-ישראל הנוהגים לשאת כפיים בכל תענית ציבור במנחה⁶, עליהם לשאת כפיים גם בנעילה⁷ - או שהכוונה גם לבני ארץ-ישראל. הרב כ"ץ הכניס את השאלה למזכירות, וכשנכנס ליחידות אמר הרבי שהוא מתפלא ששואלים שוב, שהרי כבר שאלוהו על כך מזמן וענה להם, אך מכיוון ששואלים שוב - יענה שוב, שכבר מימי כ"ק אדמו"ר האמצעי קיים יישוב של חסידי חב"ד באה"ק, ומן הסתם היו ביניהם גם כוהנים, ויש לברר אצל זקני אנ"ש באה"ק כיצד נהגו בזה מזמן⁸, וכך ינהגו. עד כאן דברי הרבי.

הגר"י כ"ץ אמר לנו, שלא ידוע לו על בירור כלשהו שנעשה בזה, או על הנהגה שנקבעה מאז בירושלים ת"ו. ולמעשה אמר, שאצלו בבני-ברק (כאשר יוצא להתפלל נעילה מוקדם, כי בדרך-כלל מגיעים בתפילה לנשיאת כפיים רק אחרי השקיעה⁹) אין עולים אז לרוכן.

הרב יוסף-שמחה גינזבורג, רב אזורי עומר

(2) אך עדיין צ"ע, איך להתאים הנהגה זו לדבריו המפורשים של הרבי במכתבו, שעדיפה אמירת האב דווקא.

(3) תיקון זה - בעקבות הפירסום בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש של ישיבת תו"ת כפר חב"ד, גיליון רכד עמ' 47, ולאחר שיחת-טלפון עם הגר"י כ"ץ בנדון.

(4) במקורי עמ' 435, ובחדש עמ' 573. ולפנייך בס' המאמרים תש"ט עמ' 23 (במספור הראשון) ועמ' 233. ולאחר-מכן בס' המנהגים עמ' 59.

(5) שגם בחו"ל היו בזה מנהגים שונים אם נ"כ בנעילה דיו"כ, שהיא בשמחה לפני היציאה מביהכ"נ כמו במוסף דיו"ט, כמובא בשו"ע אדמו"ר הזקן סי' קכח סעיף נז, ולמעשה אין נ"כ אפילו עוד היום גדול כמובא שם בס' תרכ"ג ס"ח מהרמ"א, ועיי"ש באחרונים (שהכוונה אפילו בעוד היום גדול, בגלל שלרוב נהגו להאריך עד הלילה, ראה במשנה ברורה שם ס"ק ט מב"ח, א"ר ופרמ"ג ובפשטות זו גם כוונת אדה"ז). ולכאורה טעם זה שייך גם באה"ק (וראה 'אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי, עמ' רל"ט-רמ).

(6) כמ"ש בשו"ע אדמו"ר סי' קכ"ט ס"א, כיוון שהיא "סמוך לשקיעת החמה". מנהג רוב החסידים באה"ק (להוציא חב"ד ובעלזא) שאינם נ"כ בתענית ציבור (לוח 'דבר בעתו' צום גדליה. השנה ס"ע 112) אולי גם הוא מפני שלמנהגם, לרוב מגיעים לנ"כ באיחור.

(7) כנדפס עד היום בלוח כולל-חב"ד.

(8) לכאורה, ע"פ המובא בהערה 5, אם תמיד נהגו לאחר את תפילת נעילה - ברור שגם לא נשאו בה כפיים, וראה להלן הערה 9. ואולי זאת גופא צריך לברר, האם היה מנהג בעבר להקדים את זמן תפילת נעילה כמנהג הספרדים.

ממה שלא הפנה אותו הרבי ללוח כולל-חב"ד (שלכאורה הכתוב בו נובע ממה שנהגו אנ"ש באה"ק בדרות שעברו), יש ללמוד לכאורה שלמרות שהרבי עבר על הלוח, הנה לא כל הוראה דשם חתומה "בחותם המלך" (ועל-דרך המענה בקשר לדיוק תרגום שם 'אדני' לאנגלית ב'סדר ברכות ותפילות' שהוציא הרבי במסגרת המל"ח, שבו כתב הרבי במפורש שאינו אחראי על כל פרט). ראה 'פרדס חב"ד' שבהערה הבאה.

(9) ולכן גם בירושלים אין נ"כ למעשה, 'פרדס חב"ד' גיליון 16 עמ' 123.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת ויגש

ט' בטבת

שחרית. קריאת התורה: לשלישי, מסיימים: "ותחי רוח יעקב אביהם" (מה, כז)¹, לרביעי: "איתו מצרימה" (מו, ז), לחמישי: "הבאה מצרימה, שבעים" (מו, כז)².

יום ראשון

עשרה בטבת

תענית ציבור³.

מי שלא ישן, מותר לו לאכול עד שיעלה עמוד השחר⁴. השוכב לישון וברעתו להשכים לאכול או לשתות, יתנה בפירוש לפני השינה שיוכל לאכול או לשתות. ואם גיגל לשתות בקומו, אין צריך להתנות לשתייה⁵.

1) 'התוועדות' תשמ"ז ח"ג עמ' 175 (בלתי מוגה).

2) כך קרא הבעל-קורא אצל הרבי, הרה"ח ר' מרדכי שוסטערמאן ע"ה, כנדפס בחומש 'תורה תמימה' (ההפסקים) וכד' הנדפסים שם הם כמנהג ישראל ברוסיה בשעתו. בחומש זה השתמש הרבי לשמיעת קרה"ת וקריאת ההפטרות), וכ"ה בחומשים הרגילים ובס' חת"ת.

3) יום זה הוא התחלת המצור על ירושלים, שהוא המקור לכל הצרות והגלות, ולכן ישנה בו חומרא לגבי שאר הצומות (ראה ליקוטי-שיחות כרך כה עמ' 267. כרך ט"ו עמ' 420 הערה 78 ויש"ג). ומידה טובה מרובה, שכן הוא גם בנוגע לחלק הטוב ד'אתהפכא חשוכא לנהורא' דיום זה, הן העניין המשותף בכל הצומות, והן העניין הטוב שבמאורע הפרטי דעשרה בטבת, 'סמך' מלשון 'סומך נופלים', שמודגשים בעשרה בטבת יותר מאשר בשאר הצומות - ליקוטי-שיחות כרך כה עמ' 464.

4) סידור אדה"ז 'סדר ספירת העומר' (שהצום מתחיל בעלות השחר). וראה הנסמן ב'התקשרות', גיליון רפב עמ' 18 הע' 4.

5) שו"ע סי' תקס"ד וכו'. בכפ"ה חיים שם ס"ק ז אוסר זאת

עלות השחר באזור המרכז לדעה המקרימה: 4:35.

קטנים שיש בהם דעת להתאבל על ירושלים, מאכילים אותם מאכלים פשוטים, ולא יאכלו מעדנים⁶.

שחרית: הציבור אומר 'עננו' רק במנחה, אבל הש"ץ אומר 'עננו' גם בשחרית (בחזרת הש"ץ) בברכה בפני עצמה בין ברכת 'גואל ישראל' לברכת 'רפאנו', "אם יש בבית-הכנסת אף רק שלושה מתענים"⁷. ואם אין, אומרו ב'שומע תפילה'⁸. סליחות⁹:

משום אכילה לפני עלות השחר, אבל בא"ק כ"ק אדמו"ר ח"ג עמ' עה איתא, שגם לפי האוסרים זאת בכלל על-פי הזוהר, מותר לכל הדיעות באם עושה זאת לרפואה, לכוון דעתו בתפילה וכיוצא בזה.

6) ראה משנ"ב סי' תק"נ ס"ק ה, כף החיים שם ס"ק ט ונטעי-גבריאל בין-המצרים (ח"א) פ"ו עמ' סח, וש"נ.

7) ספר-המנהגים עמ' 45, וש"נ לפסקי דינים לאדמו"ר הצמח-צדק או"ח סי' תקס"ו ולשו"ת שלו שער המילואים ס"ח. בשו"ת שם דן לומר עננו אף בלא "שבעה שאכלו פחות מכשיעור" האמורים שם, ובפסקי-דינים (שנכתב אח"כ) הורה כן למעשה, ואף בא"ק כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו חט"ו עמ' שיג ובהגותו ללוח כולל-חב"ד תשט"ז (ראה לוח זה ביום תענית אסתר) מעתיק הרבי רק 'ג' מתענים" ללא איזכור ה"שבעה שאכלו" כלל [וכן הורה בעל תה"ד - הובא בס' לקטי-יושר] (וראה 'התקשרות' גיליון לג עמ' 18).

8) משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

9) סידור תהילת ה' (הישן) עמ' 356. ה'סליחות' שם (צילום מסידור 'תורה אור') מתחילות ב'סלח לנו', 'א"ל ארך אפים' (וראה התיקון בסידורים אלו עמ' 344 על הנדפס בס' תר"א בעבר, עד כולל מהדורת תשמ"ז עמ' 372). אולם לפי מנהגו הן נאמרות בהשמטות המתחייבות מהוראות כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ, כמבואר בס' המנהגים עמ' 52. וראה בסידור תהילת ה' החדש.



אומרים אותן בעמידה¹⁰, ובמיוחד: אשמנו, י"ג מידות, שמע קולנו, וכן אבינו מלכנו. המנהג לאומן אחרי שמונה-עשרה, בסדר דלהלן¹¹:

אשמנו / א"ל ארך אפים / נפילת אפים / כי עם ה' / כרחם / אלוקינו ואלוקי אבותינו, אזכרה / א"ל מלך¹² / אלקים באו גויים / כרחם / אלוקינו ואלוקי

אבותינו, אבן הראשה / א"ל מלך / אבותי כי בטחו¹³ / א"ל מלך / זכור רחמיך¹⁴ / זכור לנו ברית אבות / זכור לנו ברית ראשונים / שמע קולנו¹⁵ / הרשענו ופשענו¹⁶ / משיח צדקך / א"ל רחום שמך / עננו ה' עננו / מי שענה לאברהם / רחמנא דעני¹⁷ / אבינו מלכנו הארוך¹⁸, ובו: 'ברך עלינו שנה טובה'; 'זכרנו ל... 'ולא 'זכרנו בספר'¹⁹ / ואנחנו לא נדע / חצי קריש.

קריאת התורה:

קוראים 'ויחל' בשחרית ובמנחה גם אם יש רק שלושה מתענים²⁰.
מי שאינו מתענה, לא יקראוהו לעלות לתורה²¹.

13 פיוט מסוג 'פזמון'. בסוף 'פזמון' 'ברובם המכריע של סליחות הנדפסות - חוזרים חלק מחרוזת הראשון בין חרוז לחברו' ובסוף הפיוט חוזרים את כל החרוז הראשון (הערה 4 בליקוט טעמים ומקורות' הנ"ל), אך במראות-קודש מעשרה בטבת תשמ"ט ברור שהרבי חזר את כל החרוז הראשון בין בית לבית.

14 סידור תהילת ה' עמ' 347. וצ"ל בו "פקדנו בישועתך" בלא ו', כבפסוק, וכן נדפס בס'סליחות - מנהג חב"ד'.

15 פותחים הארון ואומרים פסוק אחר פסוק, חזן וקהל, עד הפסוק 'אל תעבנו' ולא עד בכלל. אחרי "אתה תענה, ה' אלוקינו" סוגרים הארון.

16 מדלגים "או"א... אשמנו... סרנו..." כיוון שכבר אמרו זאת בנוסח התפילה.

17 במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן תפילה זו בסיום הסליחות (ספר-הניגונים, ניגון רמז).

18 כולו יחדיו ש"ך וקהל מתחילה ועד סוף. במניין של הרבי נהגו תמיד לנגן: "אבינו מלכנו, אין לנו מלך אלא אתה" (ספר-הניגונים, ניגון ו).

בסידורי תורה-אור ותהילת ה', ובשנים האחרונות גם במחזור השלם, נדפס: **זְכוּיֹת**, וכ"ה בלוח התיקון לסידור תו"א, גי. תש"א. ואילו במחזור השלם מהשנים תשל"ג-ה: **זְכוּיֹת**. וראה סידור 'עבודת ישראל' עמ' 110, ערוך השלם ערך ז' א' בסופו, ועוד.

19 ספר-המנהגים עמ' 45. וראה אג"ק כ"ק אדמו"ר ח"ב עמ' קסג. קובץ 'יגדיל תורה' ברוקלין, גליון נח עמ' קלו.

20 ספר-המנהגים שם. וש"נ.

21 שר"ע ס'י תקס"ו ס"ו בשם יש מי שאומר, והובא למעשה בשו"ת צמח-צדק (שער המילואים ח"א ס' ג, ובמהדורת תשנ"ד או"ח ס' ק). בער משנ"ב ס"ק כ הביא מסידור דרך-החיים דה"ה למי שאין בדעתו להשלים התענית, ויש מקילין בזה (שערי-אפרים ש"א ס"ט רק במקום צורך גדול, ובשו"ת שואל-ומשיב תניא ח"ב ס' נח ושו"ת אפרקסא-דעניא ס' עז מקילין בכלל, ולכאורה כן משמע משו"ת צמח-צדק הנ"ל המביא לצירוף גם 'ז' שאכלו פחות מכשיעור" שהרי מדובר

אם חלה ברית-מילה היום, כשהמילה בשחרית במניין זה, ואף בחתן בז' ימי המשתה (ואף ביום חופתו) אף שאין אומרים תחנון, אומרים סליחות ויודי כרגיל. וי"א שהחתן ובעל הברית עצמם לא יאמרו סליחות (ראה השלמה לשר"ע אדה"ז ס' קלא ס"ז, נדפסה בסוף ח"א עמ' 357). אמנם היתה בזה הוראה כדלהלן:

"ימי הסליחות של שנת תשי"ד היו בתוך שבעת ימי המשתה שלו. במוצ"ק סליחות, לפני אמירת הסליחות אמר לי כ"ק אדמו"ר: כל הסליחות תאמר בביהכ"ס ביחד עם הציבור, אבל כשנגיע לתחנון [כנראה הכוונה ל"ויאמר דוד... יבושו רגעי"] אז תצא מבית הכנסת בכדי לאפשר לציבור לומר תחנון, ואתה לא תאמר, וכשיגמרו התחנון תוכל לחזור לביהכ"ס ולהמשיך אמירת הסליחות עם הקהל. וכן נהגו אח"כ כל השנים..." (הרה"ח ר"ל ש"י גרונר). ולכאורה ה"ה לסליחות דת"צ, אלא שכאן אין 'תחנון' וא"צ לצאת, וה"ה לבעל ברית.

לענין 'אבינו מלכנו', חידש הרבי שאמירתו תלויה בתחנון ('אוצר מנהגי חב"ד' אלול-תשרי עמ' ל, משיחת ו' תשרי תשל"ה. וכן נדפס בסידורי תהילת ה' משנת תשל"ח ואילך בשוליה-גיליון לפני 'למנצח יענק'. וצ"ע שבסליחות-קודש **תש"מ** ח"א עמ' 865 מסופר, שבצום גדליה תש"מ ה' חתן במניין של הרבי ולכן לא אמרו סליחות, וכשעמדו לומר קודש אחר שמו"ע הורה הרבי לומר 'אבינו מלכנו', עיי"ש. ואולי היתה זו הוראת-שעה. ראה גם 'אוצר' שם עמ' קס ס"ט. 'התקשרות' גיליון שלא עמ' 18).

10 מובא מס' קיצור של"ה.
11 ע"פ לוח כולל-חב"ד, ספר-המנהגים עמ' 53, ו'ליקוט טעמים ומקורות' מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנדפס בסוף 'סדר הסליחות על-פי מנהג חב"ד'.

12 בסידור 'תורה אור' עמ' 372, בסליחות דשני וחמישי, תענית ציבור וכו' - נדפס בו **כמו שהודעת**, וכן צולם בסידורי תהלת ה' הישנים (וכ"ה בסליחות שבסידורים: סידור ונציא רפ"ד (סה,ב), סידור הארז"ל ל'ר' אשר (ק,א), יעב"ץ, עבודת ישראל ואוצר התפילות). ואילו ב'מחזור השלם' וב'סליחות - מנהג חב"ד' (כבסידור הארז"ל להר"ש מרשקוב (קד,א)), נדפס תמיד **"כהודעת"**. בגיליונות קודמים של לוח זה כתבנו לתקן זאת גם בסליחות שבסידורים, וכן תוקן בסידורי 'תהלת ה' החדשים בהוצאת קה"ת ארה"ק, אך העיונו שבהקלטות מתפילת הרבי בסליחות לעשרה בטבת ניתן לשמוע בבירור "כמו שהודעת" (התזת השי"ן במבטא רבינו ניכרת למדוי, ויש לבדוק בשאר התעניות.



“בשעה מאוחרת”²⁸. סדרה: וידבר וקטורת, אנא בכוח, אשרי, חצי קדיש, קריאת ‘זיחל’ כבשחרית לשלושה עולים, והשלישי הוא המפטיר, ואין אומרים לאחריה חצי קדיש. מפטירים ‘דרשו ה’ בהמצאו’ (ישעיה נהו, נוח), ומברך אחר-כך שלוש ברכות עד ‘מגן דוד’. יהללו, חצי קדיש, תפילה שמונה-עשרה²⁹.

במנחה אומר גם היחיד ‘עננו’ בשומע תפילה, ללא חתימה, ומסיים “כי אתה שומע”. אם שכח (וכבר אמר שם ה’ דסיום הברכה), אומרו בלא חתימה אחרי ‘אלוקי נצור’, קודם ‘היו לרצון’ האחרון. הש”ץ אומרו כבשחרית בין ‘גואל ישראל’ ל’דפאנו’.

הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם גם בתפילה זו³⁰, רק אם התפילה היא לאחר פלג המנחה (היום באזור המרכז: 3:43). וכשאין נושאים כפיים, אומר הש”ץ ברכת כוהנים.

תחנון, ‘אבינו מלכנו’, קדיש תתקבל, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים²⁹.

כ”ק אדמו”ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר ‘דברי כיבושין’ אחרי מנחה דתענית-ציבור: “כדאי לעורר על המנהג הנ”ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) ‘דברי כיבושין’, או מזמור תהילים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד

28 ספר-המנהגים עמ’ 48 ובהערה (מליקוטי דיבורים כרך א עמ’ 216. וסם: “לא אחרי השקיעה, אלא בשעות המאוחרות, למשל בשעה 8 בשבעה-עשר בתמוז ובשעה 7 בתשעה באב” והוא לערך עד חצי שעה לפני השקיעה שם). וזאת ע”פ הגמ’ (תענית כו, סע”ב. הובאה להלכה בשו”ע אדמוה”ז סי’ קכט ס”א), שבתעניות “שאיין בהן נעילה” נוהגים להתפלל מנחה רק “סמוך לשקיעת החמה”.

29 לוח כולל-חב”ד.

30 שם (שלא כמנהג חסידי פולין וכו’ בארה”ק כיום שאינם נ”כ כלל בתפילה זו - לוח ‘דבר בעיתו’. מסתבר שנמנעו מזה כיוון שרגילים להתפלל מנחה באיחור. וע’ כף-החיים שם ס”ק ד). ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ”פ כהספרדים שלא לישא כפיים אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כף-החיים שם ס”ק ז, ע”פ הב”ח, שזהו פי’ ‘סמוך’ שבגמ’ הנ”ל, ע”ד “סמוך למנחה”. וראה ילקוטי-יוסף ח”ה - מועדים עמ’ 550 ושי”ת, ונטעי-גבריאל הל’ בין-המצרים פי”ג ס”ו ושי”ט, ולא כהאשכנזים המקילין מפלג המנחה ואילך. כן הובאו בספרים הנ”ל שם דעות אודות אמירת הש”ץ או”א ברכנו לפני הזמן הראוי לנ”כ, ולכאורה בזה אין להקפיד כ”כ, ראה בשו”ע אדה”ז סי”ס קכט מהרמ”א שם.

קראו לתורה מי שאינו מתענה, וצר לו להודיע מפני חילול השם - יעלה²².

את הפסוקים: “שוב מחרון אפך...”, “ה’ ה’ א-ל רחום... ונקה”, “וסלחת לעווננו” - אומר הציבור בקול רם ורק לאחר שסיים הציבור אומרם הקורא בתורה²³. הרבי, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם יחד עם הציבור²⁴.

בקריאת הפסוק “ויקרא בשם ה’”, יש להפסיק מעט בין ‘בשם’ ל”ה” כי בפסוק מופיע תחת המלה “בשם” טעם מפסיק, הטעם ‘טיפחא’²⁵.

שיעורי תורה: לכאורה יש מקום (לנוהגים בכיו”ב) ללמוד היום מעניינא דיומא בתנ”ך (מלכים-ב כה, א-ג. ירמיה לט, א. נב, ד-ה. יחזקאל כד)²⁶.

צדקה: בימי התעניות נוהגים לתת לצדקה לפני תפילת מנחה ‘אגרא דתעניתא’, ויש נותנים לפי עלות הסעודות שהיו אוכלים היום²⁷.
תפילת מנחה:

שאח”כ יאכלו כרגיל.

22 לוח כולל-חב”ד בצום גדליה, ממשנה-ברורה סי’ תקס”ו סוף ס”ק כא ושו”ת מנחת-אלעזר ח”ב סי’ עד.

23 שערי-אפרים שער ח סעיף קז.

24 וסיים עם הש”ץ, ‘התקשרות’ גיליון מ ס”ע 18. ודלא כמ”ש בשערי-אפרים שם, שאומר רק עם הש”ץ.

25 לוח כולל-חב”ד, צום גדליה. ולהעיר, שמהפסק-טעמים זה (ביגוד לפסוקים שבהם קרא אברהם בשם ה’, שם אין הפסק בין ‘בשם’ ל”ה”) הוכיח הראב”ע (לעיל לגיט) שהפירוש הוא **שה’** קרא, וכ”ד החזקוני, הספורנו ועוד, ואילו התרגומים, רש”י (לפי הרא”ם) והארבנאל פירשו **שמשא** קרא (ע’ בתורה שלימה עה”פ). וכבר כתב הרבי, שחייבים לקרוא בתורה בדיוק לפי טעמי-המקרא אף אם אינם מתאימים לפשט הפסוק (ליקוטי-שיחות כרך טו עמ’ 572). אמנם באבודרהם ‘סדר תפילות התעניות ופירושו’ (בדפוס ירושלים תשכ”ג ס”ע רנא) כתב זאת בקשר **לתפילה**, וסיים “ורוב ההמון טועים בזה”. ולמעשה לפי הנהג, כשאומרים ‘אל מלך’ מסיים הש”ץ ‘בשם ה’ בהפסק בין ‘בשם ה’”, כי שם מובא הפסוק עצמו, ואילו כשאומרים ‘אל ארך אפיים’ מסיים ‘בשם ה’ (ושם נאמר)’ ללא הפסק, כי שם נוגע רק תוכן הפסוק. וכן נהג הרבי כש”ץ.

26 ע”פ המובא בספר-השיחות תשמ”ח ח”ב עמ’ 547 הערה 63 בקשר ל”ז בתמוז ות”ב.

27 והטעם, כדאיתא בספרים [מטה-משה סי’ תשנ”ו, אליה רבה סי’ תקס”ו ס”ק ב] שביום התענית יש ליתן סכום הסעודות לצדקה, כדי שמה שאינו אוכל ושותה באותו יום אכן יעלה לקדושה ממש - ‘שערי המועדים’ אדר, עמ’ קמה.



להתחיל ערבית כך, שיגיעו בשעה זו לקריאת-שמע, ולפחות - שיסיימו בשעה זו תפילת ערבית, ויקראו אז קריאת-שמע בזמנה.

יום חמישי, י"ד בטבת

יום רביעי בלילה - אור ליום חמישי: סוף זמן קידוש-לבנה (לכתחילה) עד השעה 4:11 בלילה.

טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי-אפשר לפעול זאת - על-כל-פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש"עיקר התשובה בלב" - הרי "מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה"³¹.

צאת הכוכבים באזור המרכז: 5:12.

תפילת ערבית: אם קשה לציבור להמתין³², יש

(31) ליקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"נ (וחבל שכלל הידוע טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש מדברי הרבי במקום שאפשר).

(32) כמובן, אין לאחר תפילת ערבית משך-זמן לאחר צה"כ, שהרי תמיד יש כאלה שקשה עליהם התענית, ואכן במוצאי

תעניות התפלל הרבי ערבית די מוקדם. אך מאידך אין להקדים ללא צורך, וראה במטה-אפרים סי' תר"ב סכ"ט.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש